

5. ORGANIZACJA SŁUŻBY GEODEZYJNEJ I KARTOGRAFICZ- NEJ W PRL

I. Okres od 1945 r. do 1952 r.

Wysuwane wielokrotnie na różnych zjazdach zawodowych w 20-letnim okresie międzywojennym postulaty w zakresie organizacji państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej w Polsce doczekały się realizacji dopiero w nowych warunkach, jakie powstały po drugiej wojnie światowej – w Polsce Ludowej. Prze-

łomową datą w historii polskiej geodezji i kartografii był dzień 30 marca 1945 r., w którym Rada Ministrów postanowiła, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdziło dekret o pomiarach kraju i organizacji miernictwa. Ten, wysokiej rangi, akt prawny określił zadania geodezji i kartografii w perspektywie dynamicznych przeobrażeń politycznych, gospodarczych i społecznych. Dekretem tym został utworzony Główny Urząd Pomiarów Kraju przy Prezydium Rady Ministrów, który stanowił centralny organ do spraw geodezji. Utworzenie tego urzędu w początkowym okresie organizacji administracji państwowej w Polsce Ludowej było wyrazem uznania przez najwyższe władze państwowe roli geodezji i kartografii przy odbudowie zniszczonego przez okupanta hitlerowskiego kraju oraz rozwoju gospodarki socjalistycznej.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że jeszcze podczas działań wojennych w grudniu 1944 r. grupa geodetów na czele z prof. Janem Piotrowskim, znajdująca się w pobliżu Warszawy na obszarach wyzwolonych po prawej stronie Wisły, nawiązała kontakt z władzami Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w Lublinie i złożyła im projekt organizacji geodezji. Projekt ten spotkał się z życzliwym ustosunkowaniem premiera Edwarda Osóbki-Morawskiego i w styczniu 1945 r. prof. Jan Piotrowski uzyskał pełnomocnictwo Rządu Tymczasowego RP na przystąpienie do organizacji państwowej służby geodezyjnej, która rozpoczęła się od opracowania projektów podstawowych aktów prawnych w tej dziedzinie.

Istotne znaczenie przy podjęciu decyzji o utworzeniu Głównego Urzędu Pomiarów Kraju miało dobre rozpoznanie zadań i organizacji radzieckiej geodezji i kartografii, które były wytyczone w dekrete Rady Komisarzy Ludowych z dnia 15 marca 1919 r. o utworzeniu Wyższego Urzędu Geodezyjnego, podpisanym przez Włodzimierza I. Lenina. Ustanowienie GUPK poza resortami miało na celu stworzenie takich warunków, aby potrzeby każdej dziedziny gospodarki narodowej w zakresie prac geodezyjnych i kartograficznych były zaspokajane w sposób właściwy.

W dekrete o pomiarach kraju i organizacji miernictwa określono jako główny cel utworzenia GUPK: sporządzenie jednolitej mapy gospodarczej państwa, stale aktualizowanej, jako podstawy do planowania gospodarczego i administracyjnego, prowadzenie ksiąg hipotecznych i katastru gruntowego oraz opracowywanie map do celów specjalistycznych. Dekret ten dał podstawę do uporządkowania przez GUPK całokształtu spraw geodezyjnych i kartograficznych w państwie przez ich scentralizowanie, poddanie jednolitemu kierownictwu i jednolitym przepisom. GUPK uzyskał wyłączne prawo wykonywania pomiarów podstawowych i szczególnych, pomiarów granic państwa, wykonywania prac kartograficznych, prowadzenia katastru gruntowego i archiwów geodezyjnych, ustalania przepisów technicznych, a ponadto spełniania funkcji nadzoru, koordynacji i ewidencji pomiarów stosowanych wykonywanych przez inne urzędy i instytucje państwowe dla ich specjalnych potrzeb resortowych oraz pomiarów wykonywanych przez osoby uprawnione.

Jednocześnie z GUPK została utworzona przy tym Urzędzie Państwowa Rada Miernicza jako organ opiniodawczy i doradczy we wszelkich zagadnieniach z dziedziny geodezji oraz Instytut Naukowo-Badawczy jako ośrodek organizacji i wykonawstwa badań naukowych z dziedziny geodezji i badań związanych z geodezją. Ponadto utworzono terenowe organy podległe GUPK, to jest wydziały pomiarów w urzędach wojewódzkich i zarządach miejskich m. st. Warszawy i m. Łodzi (II instancja administracji ogólnej) oraz referaty pomiarów w starostwach powiatowych i biura pomiarów w zarządach miejskich miast wydzielonych z powiatowych związków samorządu terytorialnego i stanowiących samodzielne powiaty (I instancja). Organom tym polecono realizację na ich obszarze zadań wynikających z zakresu działania GUPK.

DEKRET

z dnia 30 marca 1945 r.

o pomiarach kraju i organizacji miernictwa

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r., o trybie wydawania dekrétów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1. Tworzy się przy Prezydium Rady Ministrów — Główny Urząd Pomiarów Kraju i związane z tym urządzeniem Państwową Radę Mierniczą oraz Geodezyjny Instytut Naukowo-Badawczy.

Art. 2. Celem Głównego Urzędu Pomiarów Kraju jest sporządzenie jednolitej mapy gospodarczej Państwa, stale aktualizowanej, jako podstawy do:

- a) planowania gospodarczego i administracyjnego,
- b) prowadzenia ksiąg hipotecznych i katastru gruntowego,
- c) opracowywania map dla celów specjalnych,

Art. 3. Do zakresu działania Głównego Urzędu Pomiarów Kraju należy:

- a) przeprowadzanie, ewidencja i aktualizacja pomiarów podstawowych, szczegółowych oraz stosowanych, z wyjątkiem pomiarów stosowanych, wykonywanych przez inne urzędy lub instytucje państwowe,
- b) nadzór, koordynowanie i ewidencja pomiarów stosowanych, przeprowadzanych przez inne urzędy i instytucje państwowe oraz pomiarów wykonywanych przez osoby uprawnione,
- c) pomiary granic państwa,
- d) prowadzenie katastru gruntowego,
- e) prace kartograficzne (opracowywanie i reprodukcja map i planów),
- f) prowadzenie archiwów mierniczych,
- g) ewidencja i dysponowanie narzędziami geodezyjnymi, na potrzeby urzędów i instytucji państwowych,
- h) opracowywanie i wydawanie przepisów pomiarowych i technicznych z zakresu zagadnień objętych niniejszym dekretem,
- i) współdziałanie z Ministerstwem Oświaty, w sprawach szkolnictwa mierniczego,
- j) nadzór nad miernictwem,
- k) współdziałanie z właściwymi władzami i instytucjami w sprawach pomiarów długości,
- l) współdziałanie z urzędami i instytucjami państwowymi w sprawach organizacji miernictwa stosowanego.

Art. 4. Do zakresu działania Państwowej Rady Mierniczej należy opiniowanie wszelkich zagadnień z dziedziny miernictwa.

Art. 5. Do zakresu działania Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego należy:

- a) przeprowadzenie studiów z zakresu techniki i organizacji miernictwa,

- b) organizowanie i opracowywanie zagadnień w zakresie geodezji,
- c) publikacja prac z zakresu działania Instytutu,
- d) współpraca z krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi, z zakresu geodezji.

Art. 6. (1) Prezes Rady Ministrów określi organizację Głównego Urzędu Pomiarów Kraju, skład i sposób powoływania członków Państwowej Rady Mierniczej, a w porozumieniu z Ministrem Administracji Publicznej — organizację organów II i I instancji, podległych Głównemu Urzędowi Pomiarów Kraju;

(2) Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Oświaty — określi organizację Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego.

Art. 7. Budżety Głównego Urzędu Pomiarów Kraju, Państwowej Rady Mierniczej i Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego objęte są budżetem Prezydium Rady Ministrów.

Art. 8. Z dniem wejścia w życie niniejszego dekrety, tracą moc obowiązujące przepisy z nim sprzeczne, a w szczególności: przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r., w sprawie zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 479), odnoszące się do zakresu działania objętego niniejszym dekretem.

Art. 9. Wykonanie niniejszego dekrety porucza się Prezowski Rady Ministrów.

Art. 10. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka-Morawski

Minister Obrony Narodowej:

Michał Żymierski

generał broni

w-z Minister Administracji Publicznej:

Edward Ochab

Minister Skarbu:

Konstanty Dąbrowski

Minister Oświaty:

Dr. Stanisław Skrzyszewski

w-z Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:

Michał Szyzko

Minister Komunikacji:

Jan Rabanowski

Minister Przemysłu:

Hilary Minc

(Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 58 z 1945 r.)

(Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 144 z 1945 r.)

Fot. 5.1

Na mocy tego dekrety GUPK przejął szereg uprawnień i obowiązków geodezyjnych z Ministerstw: Komunikacji, Administracji Publicznej, Skarbu, Przemysłu (Wyższego Urzędu Górniczego) oraz Rolnictwa i Reform Rolnych (Naczelnej Dyrekcji Lasów Państwowych). Między innymi Urząd przejął wykonywanie pomiarów podstawowych z Ministerstwa Komunikacji i prowadzenie katastru gruntowego z Ministerstwa Skarbu. Ponadto przejął nadzór nad wykonywaniem czynności zawodowych przez mierniczych przysięgłych działających na mocy ustawy z 1925 r. o mierniczych przysięgłych. W końcu 1945 r. było czynnych 144 biur mierniczych przysięgłych. Przy GUPK została powołana Komisja Egzaminacyjna na mierniczych przysięgłych.

Urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe działające poza resortem GUPK zostały uprawnione do przeprowadzania wyłącznie pomiarów stosowanych dla potrzeb resortowych. W 1946 r. określono, że uprawnienia takie posiadają jednostki podległe ministrom: komunikacji, przemysłu, rolnictwa i reform rolnych, leśnictwa oraz żegluga i handlu zagranicznego. Organy pomiarowe Ministerstwa Obrony Narodowej współpracowały z GUPK na zasadach odrębnych przepisów.

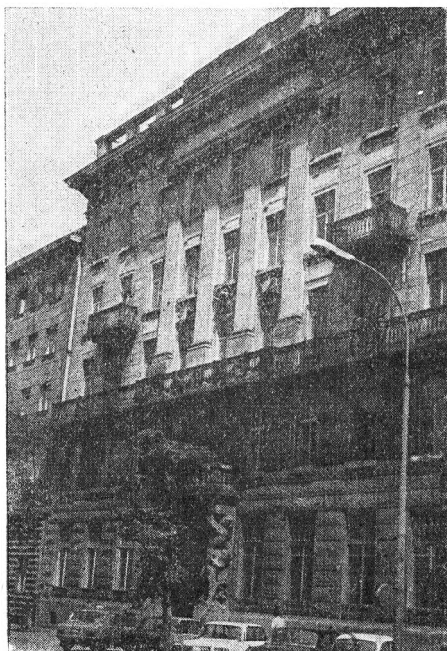
W krótkim okresie wydano prawie wszystkie przepisy wykonawcze do dekrety oraz zorganizowano jednolitą służbę geodezyjną. W niespełna 6 miesięcy została

zorganizowana państwowa służba geodezyjna na szczeblu centralnym i terenowym pomimo istnienia wówczas w kraju bardzo nielicznej kadry geodezyjnej (około 2000 tys. osób) z powodu jej wyniszczenia przez okupanta.

Na czele Głównego Urzędu Pomiarów Kraju stanął prezes powołany przez Radę Ministrów, zastępców powołał prezes Rady Ministrów. Pierwszym prezesem został prof. Jan Piotrowski, a zastępcami byli mgr inż. Kazimierz Sawicki i prof. Wacław Nowak. Prezes GUPK był jednocześnie przewodniczącym Państwowej Rady Mierniczej. Na dyrektora Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego został powołany przez prezesa Rady Ministrów prof. Edward Warchałowski, rektor Politechniki Warszawskiej. Dyrektor Instytutu był jednocześnie zastępcą przewodniczącego Państwowej Rady Mierniczej oraz przewodniczącym Komisji Egzaminacyjnej na mierniczych przysięgłych.

Zgodnie ze statutem GUPK nadanym przez prezesa Rady Ministrów w czerwcu 1945 r. w skład centrali tego urzędu weszło 10 podstawowych komórek organizacyjnych, w tym 8 biur kierowanych przez następujące osoby: Biuro Ogólne – Edward Weychert, Konstanty Relich, Adam Kamiński i Bolesław Karpiński, Biuro Administracji Miernictwa – Władysław Barański, Biuro Techniczne – Mieczysław Malesiński, Arkadiusz Szczucki i Jan Różycki, Biuro Fotogrametryczne – Stanisław Dmochowski i Stanisław Zabrzycy, Biuro Kartograficzne – Felicjan Piątkowski, Biuro Katastru Gruntowego – Bronisław Dąbrowski i Michał Szymański, Główne Archiwum Miernicze – Tadeusz Bychawski, Biuro Wojskowe, Samodzielny Referat (Wydział) Planowania – Bronisław Łącki, Dyrekcja Pomiarów Granic Państwa – Ottomar Gedliczka i Piotr Rybarski. Wkrótce z Biura Ogólnego został wyodrębniony Samodzielny Wydział Osobowy – Antoni Możejko i Samodzielny Wydział Prezydialny – Tadeusz Szarewski. Ponadto powstał Inspektorat Kontroli Wewnętrznej.

W początkowym okresie GUPK zajmował niewielki lokal w gmachu Warszawskiej Dyrekcji Kolejowej na Pradze przy ul. Wileńskiej, w którym mieściła się siedziba Rządu Tymczasowego RP przeniesionego z Lublina. W połowie 1945 r. GUPK

Fot. 5.2. Gmach przy Al. Ujazdowskich 24 (pod Gigantami) w Warszawie – siedziba centrali GUPK, a następnie CUGiK w latach 1945–1954

objął na swoją główną siedzibę gmach przy Al. Ujazdowskich 24 (pod Gigantami), a ponadto zajmował pomieszczenia w gmachu przy ul. Nowy Świat 2. W następnych latach, w miarę rozwoju urzędu, uzyskał dodatkowe lokale w innych punktach miasta (ul. Elektoralna 2, Solec 18).

Zgodnie z ustalonym przez prezesa GUPK ramowym statutem organizacyjnym wydziałów pomiaru urzędów wojewódzkich, wydziały te dzieliły się na 4 oddziały: Administracji Miernictwa, Nowych Pomiarów, Nadzoru Pomiarów i Katastru oraz Planów i Wojewódzkie Archiwum Miernicze. Pierwszymi naczelnikami wydziałów pomiarów byli: woj. białostockie – Stanisław Skupiński, woj. gdańskie – Mieczysław Ryng, a po nim Paweł Tollik, woj. kieleckie – Jerzy Grochulski, woj. krakowskie – Stanisław Pacześniak, woj. lubelskie – Józef Gawron, woj. łódzkie – Kazimierz Kozłowski, a po nim Piotr Tarnowski, okręg mazurski (Olsztyn) – Andrzej Zarębski, woj. pomorskie (Bydgoszcz) – Modest Kamiński, woj. poznańskie – Feliks Korus, okręg Pomorze Zachodnie (Koszalin, Szczecin) – Julian Dąbrowski, woj. rzeszowskie – Franciszek Sroczyński, okręg Śląska Dolnego – Bronisław Galas, woj. śląsko-dąbrowskie – Henryk Leśniok, woj. warszawskie – Jan Stefański, m. st. Warszawa – Władysław Kępiński, m. Łodzi – Eugeniusz Berezowski.

W marcu 1947 r. nastąpiły zmiany organizacji i zakresu działania naczelnych władz administracyjnych. Z mocy wydanego dekretu w tym zakresie sprawy dotyczące miernictwa i pomiarów kraju, znajdujące się w kompetencji prezesa Rady Ministrów, przeszły do zakresu działania ministra odbudowy. Tym samym GUPK przeszedł pod nadzór ministra odbudowy – co było podyktowane potrzebą bliższego powiązania geodezji z budownictwem w okresie odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych. Kolejna zmiana wprowadzona ustawą z dnia 27 kwietnia 1949 r. o utworzeniu urzędu Ministra Budownictwa powoduje przejście GUPK pod jego nadzór. Zmiany te spowodowały w praktyce GUPK wiele trudności w wykonywaniu zadań geodezyjnych, ponieważ musiały one ustąpić pierwszeństwa budownictwu.

W 1948 r. nastąpiła również zmiana na stanowiskach prezesa GUPK i jego zastępców. Prezesem został z dniem 1 grudnia tego roku prof. Edward Warchałowski. Zastępcami byli prof. Waław Nowak (dotychczasowy zastępca) i mgr inż. Mieczysław Malesiński (na miejsce mgr inż. Kazimierza Sawickiego). Ponadto w 1948 r. stanowisko zastępcy prezesa zajmował także mgr inż. Bronisław Lipiński.

W latach 1945–1949 Główny Urząd Pomiarów Kraju spełniał zarówno funkcje administracji i nadzoru geodezyjnego, jak i wykonawstwa prac geodezyjnych i kartograficznych, a więc był jednocześnie jednostką bezpośrednio produkcyjną finansowaną z budżetu państwa. Wykonawstwem prac geodezyjnych i kartograficznych zajmowały się w GUPK biura: techniczne, fotogrametryczne i kartograficzne. Ponadto wykonawstwem prac geodezyjnych w zakresie pomiarów szczegółowych zajmowały się podległe GUPK wydziały pomiarów w urzędach wojewódzkich. Taka struktura stwarzała jednak trudności w planowaniu produkcji, niemożliwość zastosowania rozrachunku gospodarczego i właściwej dla produkcji polityki płac, mającej wpływ na jakość, wydajność i liczebność kadr fachowych. W celu stworzenia warunków dla rozwoju prac geodezyjnych, niezbędnych dla gospodarki narodowej, uznano za konieczne rozdzielenie funkcji administracyjno-nadzorczych od produkcyjnych i skoncentrowanie produkcji geodezyjnej i kartograficznej w przedsiębiorstwach państwowych. Ponadto uznano za konieczne dokonanie koncentracji potencjału produkcyjnego rozproszonego w wolnym zawodzie – w biurach mierniczych przysięgłych. Reorganizację służby przeprowadzono w latach 1949–1950.

Jako pierwsze przedsiębiorstwo geodezyjne utworzone zostało w lutym 1949 r. Państwowe Przedsiębiorstwo Miernicze w Warszawie. Zadaniem jego było wykonywanie wszelkich robót wchodzących w zakres miernictwa (pomiarów szczegółowych). Było to przedsiębiorstwo o charakterze inwestycyjno-usługowym. Utworzenie tego przedsiębiorstwa miało na celu zastąpienie w formie uspołecznionej dotychczas-

wej działalności mierniczych przysięgłych. Nastąpiło samorządne zamykanie biur mierniczych przysięgłych, których działało wówczas na terenie kraju około 500. Nastąpiła również likwidacja większości z istniejących wówczas 15 spółdzielni pracy mierniczych, których pracownicy przechodzili do przedsiębiorstwa. W krótkim okresie Państwowe Przedsiębiorstwo Miernicze uruchomiło swoje oddziały w Gdańsku, Kielcach, Krakowie, Poznaniu i Warszawie oraz ich ekspozytury – biura terenowe we Wrocławiu, Łodzi, Białymstoku, Lublinie, Gliwicach, Bydgoszczy i m. st. Warszawie. W pracach organizacyjnych natrafiano na poważne trudności wobec braku jakichkolwiek doświadczeń w prowadzeniu robót geodezyjnych w formie przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym. Dyrektorem naczelnym PPM został mgr inż. Bronisław Lipiński, dyrektorem technicznym – mgr inż. Bogdan Bortnowski i dyrektorem administracyjnym inż. Igor Szantyr.

W styczniu 1950 r. utworzono dwa dalsze przedsiębiorstwa, a mianowicie Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjne w Warszawie (na bazie Biura Technicznego GUPK) – dla wykonywania pomiarów podstawowych na obszarze całego kraju oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii i Kartografii w Warszawie (na bazie Biura Fotogrametrycznego i Biura Kartograficznego) – dla wykonywania opracowań fotogrametrycznych i kartograficznych. PPFiK posiadało swoje oddziały kartografii w Warszawie, Rzeszowie, Krakowie i Poznaniu, Zakład Fotogrametrii w Warszawie oraz Zakład „Geosprzęt” w Warszawie, którego zadaniem było wytwarzanie, naprawa i konserwacja sprzętu geodezyjnego. Dyrektorem PPG został mgr inż. Arkadiusz Szczucki, a PPFiK mgr inż. Felicjan Piątkowski.

W związku z przeprowadzonymi zmianami organizacji produkcji nastąpiło również odpowiednie przekształcenie struktury organizacyjnej centrali GUPK, mające na celu dostosowanie jej do wykonywania nadzoru w stosunku do przedsiębiorstw geodezyjnych oraz do koordynacji działalności geodezyjnej różnych resortów z całością pomiarów kraju. Zgodnie z nowym statutem organizacyjnym GUPK nadanym w lipcu 1950 r. przez ministra budownictwa liczba podstawowych komórek Urzędu uległa zmniejszeniu do 7. Były to następujące komórki kierowane przez: Sekretariat Generalny, Biuro Planowania i Organizacji – Władysław Barański, Biuro Techniki i Wykonawstwa – Jan Różycki, Biuro Administracji Mierniczej i Nadzoru – Michał Szymański, Biuro Finansowo-Gospodarcze – Bolesław Karpiński, Samodzielny Wydział Osobowy – Henryk Zalewski, Inspektorat Kontroli – Piotr Rybarski.

W organizacji terenowych organów podległych GUPK nastąpiły zmiany wynikające z dokonanej w marcu 1950 r. reformy terenowych organów władzy i administracji państwowej. Zniesione zostały organy administracji rządowej, tj. urzędy wojewódzkie i starostwa oraz samorząd terytorialny, a całokształt ich kompetencji przejęły rady narodowe i ich organy wykonawcze – prezydia, dysponujące swymi wydziałami. W wyniku organizacji wydziałów prezydiów rad narodowych terenową służbę geodezyjną nadzorowaną przez GUPK zorganizowano na szczeblu wojewódzkim w wydziałach budownictwa prezydiów wojewódzkich rad narodowych jako 3 oddziały: Administracji Mierniczej, Nadzoru Robót Geodezyjnych, Katastru i Map (dotychczasowy oddział nowych pomiarów zniesiono w związku z przejęciem zadań produkcyjnych przez powołane przedsiębiorstwa) oraz na szczeblu powiatowym w wydziałach budownictwa prezydiów powiatowych rad narodowych – jako referaty pomiarów.

W grudniu 1950 r. została dokonana zmiana organizacji władz i instytucji w dziedzinie budownictwa. W jej wyniku sprawy dotyczące pomiarów kraju i organizacji miernictwa, będące dotychczas w kompetencji ministra budownictwa, przeszły do zakresu działania prezesa Rady Ministrów. Tym samym Główny Urząd Pomiarów Kraju ponownie znalazł się pod nadzorem prezesa Rady Ministrów. Wkrótce potem wprowadzono zmiany w organizacji nadzorowanych przez GUPK terenowych organów geodezyjnych. W prezydiach wojewódzkich (i równorzędnych) rad

narodowych utworzono wydziały geodezyjne, a w prezydiach powiatowych (i miast stanowiących powiaty) rad narodowych – referaty geodezyjne.

W 1951 r. nastąpiła również kolejna zmiana na stanowiskach prezesa GUPK i jego zastępców. Prezesem został z dniem 1 sierpnia tego roku mgr inż. Jan Rabanowski. Wiceprezesami byli mgr inż. Kazimierz Butkiewicz i dr inż. Henryk Leśniok. Prezes Rady Ministrów przekazał prezesowi GUPK uprawnienia władzy naczelnej w stosunku do przedsiębiorstw geodezyjnych oraz wydziałów i referatów geodezyjnych w prezydiach rad narodowych.

Z dniem 1 października 1951 r. dokonano reorganizacji przedsiębiorstw geodezyjnych podległych GUPK. W miejsce Państwowego Przedsiębiorstwa Mierniczego z 5 oddziałami utworzono 5 Okręgowych Przedsiębiorstw Mierniczych w Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu i Warszawie. Dyrektorem OPM w Warszawie został mgr inż. Stanisław Jurkowski. W miejsce Państwowego Przedsiębiorstwa Fotogrametrii i Kartografii utworzono: Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii w Warszawie, którego dyrektorem został mgr inż. Stanisław Zabrzycy, Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, którego dyrektorem został Piotr Michalewicz oraz 3 Okręgowe Przedsiębiorstwa Kartograficzne w Krakowie, Poznaniu i Warszawie. Zakład „Geosprzęt” PPFiK, którego kierownikiem, a potem dyrektorem był dr inż. Julian Radecki, przejął w 1951 r. pod zarząd państwowy Zakłady Optyczne i Mechaniczne Z. Matyszkiewicz w Warszawie. Po likwidacji PPFiK zakład „Geosprzęt” został przekształcony w Przedsiębiorstwo Państwowe pn. Wytwórnia Sprzętu Geodezyjnego w Warszawie. Dyrektorem tego przedsiębiorstwa został w roku 1952 Lucjan Mróz.

W związku z podjętymi przez naczelne organy państwowe decyzjami dotyczącymi zawieszenia założenia katastru gruntów na zasadach ustawy z 1947 r. o katastrze gruntowym i budynkowym prezes Rady Ministrów i przewodniczący Komisji Planowania Gospodarczego powołali w 1951 r. przy GUPK Komisję Główną do spraw Ustalania Powierzchni Użytków w Kraju pod przewodnictwem prezesa GUPK oraz jej terenowe organy: komisje wojewódzkie i powiatowe przy prezydiach rad narodowych. Zebrane przez tą komisję dane w zakresie powierzchni użytków rolnych i innych gruntów niezbędne były dla potrzeb planowania gospodarczego i realizacji zamierzeń gospodarczych. Miały one następnie służyć do założenia jednolitej ewidencji gruntów.

W wyniku dokonanej w końcu 1951 r. reformy ustroju szkolnictwa zawodowego nastąpiła zmiana przynależności administracyjnej geodezyjnych średnich szkół zawodowych. Z dniem 1 stycznia 1952 r. GUPK przejął z Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego 11 Techników Geodezyjnych znajdujących się w Białymstoku, Bydgoszczy, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Opolu, Poznaniu, Jarosławiu, Wrocławiu i Warszawie.

W lipcu 1951 r. dokonano kolejnej trzeciej zmiany struktury organizacyjnej GUPK. Zgodnie z nowym statutem organizacyjnym GUPK, nadanym przez prezesa Rady Ministrów, Urząd dzielił się na 12 podstawowych komórek organizacyjnych. Komórki te i osoby kolejno nimi kierujące przedstawiały się następująco: Gabinet Prezesa – Zbigniew Wachowski, Biuro Planowania – Romuald Golcz, Biuro Kadr – Jadwiga Zródlak i Konstanty Brzeziński, Biuro Finansów i Księgowości – Bronisław Karpiński i po. Stanisław Kobyliński, Biuro Zatrudnienia i Płac – Szymon Bawli, Biuro Techniki – Stanisław Kryński, Biuro Produkcji – Tadeusz Michalski, Biuro Zleceń – Borys Szmielew, Biuro Inwestycji i Zaopatrzenia – Jerzy Szymoński, Biuro Administracji Geodezyjnej – Michał Szymański, Wydział Szkolenia Zawodowego – Kamil Strażyc i Stanisław Jurkowski, Wydział Kontroli – Piotr Rybarski i Fabian Bukowski.

II. Okres od 1952 r. do 1956 r.

W związku z dokonanymi przemianami społecznymi i gospodarczymi oraz nowymi zadaniami postawionymi służbie geodezyjnej i kartograficznej w narodowych planach gospodarczych Główny Urząd Pomiarów Kraju opracował w końcu 1951 r. projekt nowych przepisów o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej. Wydanie tych przepisów zostało jednak wstrzymane w wyniku wniosku ministra rolnictwa o włączenie do zakresu działania jego resortu spraw katastru gruntów na obszarze gromad wiejskich i miast nie stanowiących powiatów oraz spraw rozgraniczenia nieruchomości na tych obszarach. Władze naczelne wniosek ten uwzględniły i równocześnie postanowiły, aby sprawy te na obszarze miast stanowiących powiaty oraz w m. st. Warszawie i m. Łodzi włączyć do zakresu działania ministra gospodarki komunalnej. W dostosowaniu do tych decyzji został wydany dekret z dnia 24 kwietnia 1952 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej, który uchylił dekret o pomiarach kraju i organizacji miernictwa z 1945 r. oraz zniósł Główny Urząd Pomiarów Kraju i na jego miejsce utworzył Centralny Urząd Geodezji i Kartografii podległy prezesowi Rady Ministrów. Nowy dekret powierzył wykonywanie zadań państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej oprócz Centralnemu Urzędowi Geodezji i Kartografii również ministrowi rolnictwa i ministrowi gospodarki komunalnej. Do zakresu działania Centralnego Urzędu należało: prowadzenie prac podstawowych dla założenia jednolitej osnowy geodezyjnej, wykonywanie systematycznych pomiarów całości obszaru kraju dla sporządzenia mapy gospodarczej państwa, wykonywanie pomiarów obiektów o znaczeniu ogólnopaństwowym, organizowanie i wykonywanie prac kartograficznych oraz wydawnictwo map, a ponadto inicjowanie badań naukowych w zakresie geodezji i kartografii, kierowanie pracami podległych mu instytucji i przedsiębiorstw geodezyjnych i kartograficznych, nadzór techniczny nad robotami geodezyjnymi wykonywanymi przez resorty i sprawy właściwego wykorzystania fachowych kadr geodezyjnych i kartograficznych. Urząd miał również prowadzić rejestr geodetów i kartografów uprawnionych do wykonywania czynności technicznych. Do zakresu działania ministra gospodarki komunalnej w odniesieniu do obszaru m. st. Warszawy i m. Łodzi oraz miast stanowiących powiaty miejskie i do zakresu działania ministra rolnictwa w odniesieniu do pozostałych obszarów należały sprawy: katastru gruntowego i budynkowego, aktualizacji mapy gospodarczej państwa, pomiarów do celów urzędów rolnych i regulacji osiedli, nadzoru nad robotami geodezyjnymi i osobami wykonującymi techniczne czynności geodezyjne.

Dekret przewidywał również możliwość wykonywania robót geodezyjnych i kartograficznych przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa podległe innym ministrom w zakresie ustalonym przez GUGiK z tym, że na odrębnych zasadach działała górnicza służba miernicza.

W wyniku dokonanego „trójpodziału” kierownictwa geodezji, nadzorowane dotychczas przez GUPK terenowe organy administracji geodezyjnej, działające w prezydiach rad narodowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym, zostały przekazane odpowiednio do resortów rolnictwa i gospodarki komunalnej. Dla umożliwienia koordynacji całości prac geodezyjnych w terenie utworzono delegatury Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii działające w siedzibach wojewódzkich organów administracji państwowej, wchodzące organizacyjnie w skład GUGiK (17 delegatur).

W związku z przejściem z GUPK przez resorty rolnictwa i gospodarki komunalnej zadań oraz kadr, sprzętu i lokali, w resortach tych nastąpiła w styczniu 1953 r. reorganizacja służby urzędów rolnych i geodezyjnych na szczeblu centralnym i terenowym. W Ministerstwie Rolnictwa w miejsce Departamentu Urzędów Rolnych powstał Centralny Zarząd Urzędów Rolnych, a w Ministerstwie Gospodarki Ko-

munalnej utworzono Wydział Geodezyjny w Departamencie Gospodarki Mieszkaniowej i Terenowej. W prezydiach wojewódzkich rad narodowych utworzono wojewódzkie zarządy urzędzeń rolnych oraz oddziały geodezyjne w wydziałach gospodarki komunalnej i mieszkaniowej (w Katowicach wydział geodezyjny) oraz wydziały geodezyjne w PRN m. st. Warszawy i m. Łodzi. W prezydiach powiatowych rad narodowych utworzono referaty urzędzeń rolnych i pomiarów rolnych, a w PMRN miast stanowiących powiaty – referaty geodezyjne. Ponadto Ministerstwo Gospodarki Komunalnej rozpoczęło w 1953 r. organizację resortowego wykonawstwa geodezyjnego. Po przejęciu dwóch przedsiębiorstw podporządkowanych radom narodowym: Warszawskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego w Warszawie i Miejskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego w Łodzi utworzyło w 1954 r. dwa przedsiębiorstwa geodezyjne gospodarki komunalnej „Wschód” w Warszawie i „Zachód” w Łodzi, które stopniowo zorganizowały swoje wydziały produkcyjne we wszystkich miastach wojewódzkich.

Należy podkreślić, że w konsekwencji dokonanych przeobrażeń dekret o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej z 1952 r. uchylił ustawę o mierniczych przysięgłych z 1925 r. W związku z tym nastąpiła z dniem 1 stycznia 1953 r. likwidacja wszystkich pozostałych czynnych jeszcze w tym czasie 48 biur mierniczych przysięgłych.

Na czele Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii stanął prezes mianowany przez prezesa Rady Ministrów. Prezesem został dotychczasowy prezes GUPK mgr inż. Jan Rabanowski, wiceprezesami powołanymi przez prezesa Rady Ministrów zostali dr inż. Henryk Leśniok i mgr inż. Borys Szmielew. W końcu 1955 r. powołano trzeciego wiceprezesa, mgr inż. Jana Chryszczanowicza.

Prezes Rady Ministrów przekazał prezesowi CUGiK swoje uprawnienia władzy naczelnej w stosunku do przedsiębiorstw geodezyjnych i kartograficznych oraz Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego.

Zgodnie ze statutem CUGiK nadanym przez Radę Ministrów w lipcu 1952 r. w skład Urzędu weszło 11 podstawowych komórek organizacyjnych oraz delegatury CUGiK w miastach. Komórki te i osoby kolejno nimi kierujące przedstawiały się następująco: Gabinet Prezesa – Zbigniew Wachowski i Irena Jabłońska, Departamenty: Kadr – Konstanty Brzeziński, Planowania – Romuald Golcz i Jerzy Szymoński, Robót Geodezyjnych i Kartograficznych – Tadeusz Michalski, Techniki – Stanisław Kryński i Józef Pawłowski, Finansów i Księgowości – Felicja Kozubowa, Nadzoru Geodezyjnego – Adam Brzozowski, Inwestycji i Zaopatrzenia – Alfred Rosochowicz i Wiktor Zajfert, Organizacji i Zatrudnienia – Szymon Bawli oraz Samodzielne Wydziały: Kartografii Ogólnej (do 6 marca 1954 r.) – Zenobia Załuga i Jerzy Osmulski, Szkolenia Zawodowego – Stanisław Jurkowski i Edward Lage.

W styczniu 1955 r. został nadany CUGiK nowy statut organizacyjny, który wprowadził tylko nieznaczne zmiany do struktury organizacyjnej z 1952 r., a mianowicie: Departament Kadr przekształcono w Samodzielny Wydział Kadr – Andrzej Smulik, Samodzielny Wydział Szkolenia Zawodowego przekształcono w Zarząd Szkolenia Zawodowego – Edward Lage, utworzono Zarząd Administracyjno-Gospodarczy – Alfred Rosochowicz oraz utworzono Samodzielny Wydział Wojskowy i stanowiska inspektorów resortowych.

Przy prezesie CUGiK działały, jako organy opiniodawcze, Kolegium CUGiK pod przewodnictwem prezesa Urzędu oraz Komitet do spraw Kartografii Ogólnej. Dyrektorem Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego został od listopada 1952 r. mgr inż. Stanisław Kryński.

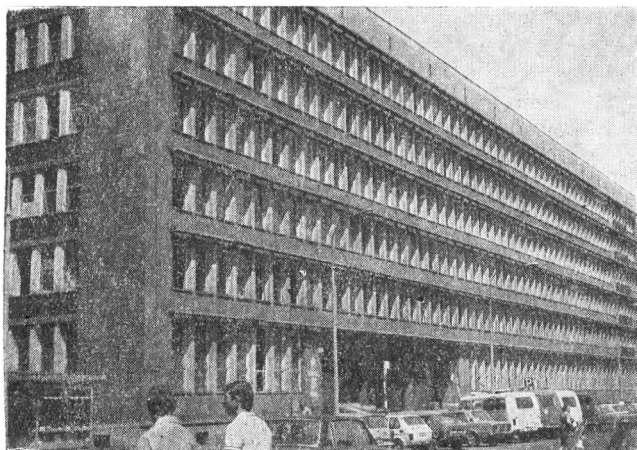
Jesienią 1952 r. dokonano reorganizacji niektórych przedsiębiorstw podległych CUGiK. Nastąpiła likwidacja 3 okręgowych przedsiębiorstw kartograficznych w Warszawie, Krakowie i Poznaniu (połączono je z innymi przedsiębiorstwami). Z dniem 1 września 1953 r. łódzkiemu OPM nadano nazwę Kieleckie OPM

w związku z wybudowaniem w Kielcach nowego budynku dla przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo Państwowe pn. Wytwórnia Sprzętu Geodezyjnego, którego kolejnym dyrektorem był inż. Jerzy Skroński, zostało przekazane z dniem 1 stycznia 1954 r. do Centralnego Zarządu Przemysłu Optycznego w Ministerstwie Przemysłu Maszynowego. Decyzję w tej sprawie podjęto w wyniku trudności w prowadzeniu nietypowego dla CUGiK przedsiębiorstwa przemysłowego. Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych przejęło w 1952 r. Pracownię Kartograficzną Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych i Spółkę Akcyjną „Książnica Atlas” we Wrocławiu, będącą pod przymusowym zarządem tych zakładów oraz zostało połączone z Warszawskim OPK. Przedsiębiorstwo „Książnica Atlas” zostało w 1955 r. przekształcone w Wydział Produkcyjny PPWK we Wrocławiu.

W okresie tym nastąpiły również zmiany na stanowiskach dyrektorów niektórych przedsiębiorstw. Dyrektorem nowego PPWK (po połączeniu z Warszawskim OPK) został od września 1952 r. mgr inż. Jan Rzędowski, dyrektorem PPG został od 1953 r. mgr inż. Zdzisław Szymczak, a od 1956 r. mgr inż. Edward Jarosiński. Dyrektorami PPF byli od marca 1952 r. mgr inż. Andrzej Kryński od czerwca 1954 r. inż. Eugeniusz Dowkan i od 1956 r. mgr inż. Zdzisław Szymczak. Kolejnymi dyrektorami OPM w Warszawie od 1952 r. byli mgr inż. Józef Bryszewski i inż. Abram Perelmutter.

W kwietniu 1955 r. Rada Ministrów zmieniła nazwę Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego na Instytut Geodezji i Kartografii.

We wrześniu 1954 r. CUGiK przeniósł swoją siedzibę z budynku w Al. Ujazdowskich 24 do budynku przy ul. Jasnej 2/4.

Fot. 5.3 Gmach przy ul. Jasnej 2/4 siedziba CUGiK od 1954 r. a następnie CUGiK

Dokonany w 1952 r. „trójpodział” kierownictwa geodezji spowodował coraz większe podporządkowywanie działalności geodezyjnej własnym zadaniom resortów rolnictwa i gospodarki komunalnej, co w konsekwencji poważnie ograniczyło zakres wykonywanych przez te resorty podstawowych zadań terenowej administracji geodezyjnej. Powstały ponadto trudności przy wykonywaniu przez CUGiK nadzoru technicznego nad robotami geodezyjnymi wykonywanymi przez resort rolnictwa i gospodarki komunalnej oraz koordynacji działalności geodezyjnej w kraju. W tych warunkach powstały również trudności w wydaniu przepisów wykonawczych do dekretu o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej. W związku z tym już we wrześniu 1953 r. wiceprezes Rady Ministrów dr St. Jędrzychowski, sprawujący nadzór nad CUGiK uznał, że należy wprowadzić zmiany do dekretu z 1952 r. znoszące „trójpodział” władzy geodezyjnej i zwiększające uprawnienia koordyna-

cyjne CUGiK. W wyniku podjętych decyzji CUGiK opracował nowy projekt dekretu o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej, który po żmudnych i przewlekłych uzgodnieniach międzyresortowych trwających około 2 lat, został ostatecznie uchwalony w dniu 13 czerwca 1956 r. Łącznie z dekretem zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zakresu działania organów państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej – Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii oraz resortowych służb geodezyjnych.

Przepisy tych aktów prawnych rozszerzyły uprawnienia koordynacyjne i kontrolne CUGiK w odniesieniu do wszystkich resortowych służb geodezyjnych, w tym także do działających w resortach gospodarki komunalnej i rolnictwa. Tym samym formalnie zniesiony został dotychczasowy „trójpodział” kierownictwa geodezji, jaki istniał między Centralnym Urzędem Geodezji i Kartografii oraz ministrami gospodarki komunalnej i rolnictwa w wyniku przepisów dekretu z 1952 r.

Nowy dekret z 1956 r. przewidywał możliwość tworzenia resortowych służb geodezyjnych w zależności od potrzeb w zakresie robót geodezyjnych wynikających z zadań danego resortu oraz uzależnił ich organizację i zakres działania od porozumienia z CUGiK. Od przyjętej generalnie zasady powierzania resortowym służbom geodezyjnym wyłącznie zadań w zakresie wykonawstwa robót geodezyjnych dla potrzeb danego resortu odstąpiono w odniesieniu do służb geodezyjnych resortów gospodarki komunalnej i rolnictwa. Służby te realizowały również zadania z zakresu ewidencji gruntów, budynków oraz rozgraniczenia i podziału nieruchomości wobec utrzymania nadal tych spraw w gestii ministrów gospodarki komunalnej i rolnictwa. W związku z tym jednostki służby geodezyjnej w prezydiach rad narodowych pozostały nadal pod nadzorem tych ministrów. Jednostki te podlegały jednak koordynacji i kontroli CUGiK w zakresie ich działalności fachowej. W owym czasie uznano za niemożliwe ponowne włączenie do kompetencji CUGiK spraw ewidencji gruntów i budynków wobec przystąpienia resortów rolnictwa i gospodarki komunalnej do sporządzenia ewidencji gruntów na nowych zasadach i przeprowadzania gleboznawczej klasyfikacji gruntów.

Do podstawowych zadań CUGiK należało, obok prowadzenia działalności koordynacyjno-kontrolnej, wykonywanie robót kartograficznych oraz geodezyjnych o znaczeniu ogólnopaństwowym, obejmujących założenie jednolitej sieci geodezyjnej i sporządzenie jednolitych map kraju, a także wykonywanie innych robót niezbędnych dla zaspokojenia bieżących potrzeb gospodarczych kraju, które nie zostały powierzone służbom resortowym oraz wydawanie map i atlasów dla potrzeb gospodarczych, kulturalnych i oświatowych. Do zadań CUGiK włączono również prowadzenie składnic materiałów kartograficznych i geodezyjnych o znaczeniu ogólnopaństwowym, wydawanie jednolitych przepisów technicznych, norm pracy i cenników oraz nadzór nad wykonywaniem robót geodezyjnych przez osoby fizyczne i jednostki gospodarki społecznej nie będące organami państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej, który uprzednio (w 1952 r.) przekazano do zakresu działania ministrów gospodarki komunalnej i rolnictwa. Działalność CUGiK była powiązana z działalnością wojskowej służby topograficznej.

Wkrótce po uchwaleniu dekretu dotychczasowy prezes CUGiK mgr inż. Jan Rabanowski został odwołany z tego stanowiska, a na jego miejsce powołano z dniem 1 sierpnia 1956 r. mgr inż. Borysa Szmielewa, dotychczasowego wiceprezesa CUGiK.

III. Okres od 1956 r. do 1972 r.

W ramach przeprowadzanych po historycznym VIII Plenum KC PZPR (październik 1956 r.) zmian w systemie zarządzania gospodarką narodową nastąpiło uproszczenie struktury Rządu przez zmniejszenie liczby wicepremierów i zlikwi-

dowanie Prezydium Rządu. W następstwie tego, w celu odciążenia Rządu i uproszczenia organizacji centralnej administracji, z dniem 1 grudnia 1956 r. zniesiono i zmieniono podporządkowanie szeregu urzędów centralnych podległych prezesowi Rady Ministrów. Między innymi przepisy ustawy i rozporządzenia Rady Ministrów w tej sprawie zniosły Centralny Urząd Geodezji i Kartografii i przekazały sprawy objęte jego zakresem działania do właściwości ministra spraw wewnętrznych. Do wykonywania dotychczasowych zadań tego urzędu Rada Ministrów utworzyła Główny Urząd Geodezji i Kartografii jako pion organizacyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych podległy ministrowi spraw wewnętrznych. Przekazanie spraw CUGiK temu ministrowi wiązało się z charakterem działalności ówczesnego resortu spraw wewnętrznych, w którym koncentrowały się w dużym zakresie sprawy administracji ogólnej, w związku z czym istniało przekonanie, że działalność geodezyjna i kartograficzna w tym resorcie będzie ukierunkowana na zaspokojenie potrzeb wszystkich dziedzin gospodarki narodowej, a nie tylko macierzystego resortu.

W związku z tymi zmianami minister spraw wewnętrznych powierzył wykonywanie nadzoru nad GUGiK wiceministrowi mgr inż. Z. Sznekowi oraz określił status Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii utrzymując jego odrębność organizacyjną i samodzielność działania, odpowiadającą organowi centralnemu działającemu pod nadzorem ministra. Zakres działania GUGiK objął sprawy, które na podstawie dekretu z dnia 13 czerwca 1956 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej oraz innych przepisów należały do zakresu działania Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii. Minister przekazał prezesowi GUGiK uprawnienia do działania, ustalone poprzednio dla prezesa CUGiK dekretem z dnia 13 czerwca 1956 r. i innymi przepisami, z wyłączeniem spraw wynikających ze stosunku do Sejmu, Rady Państwa i Rządu.

Prezesem Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii został dotychczasowy prezes CUGiK mgr inż. Borys Szmielew. Wiceprezesami zostali dotychczasowi wiceprezesi CUGiK – doc. dr Henryk Leśniok i mgr inż. Jan Chryszczanowicz, na miejsce których został powołany w końcu 1957 r. inż. Kazimierz Wójtowicz.

Zgodnie ze strukturą organizacyjną GUGiK, ustaloną w kwietniu 1957 r. przez ministra spraw wewnętrznych, liczba komórek organizacyjnych Urzędu została zmniejszona. W skład Urzędu weszło 6 podstawowych komórek organizacyjnych oraz delegatury GUGiK w miastach wojewódzkich (17 delegatur). Komórki te i osoby kolejno nimi kierujące to: Samodzielny Wydział Ogólny – Andrzej Smulik i mgr Wacław Karczewski, Biuro Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego – inż. Adam Brzozowski, Biuro Techniki – mgr inż. Józef Pawłowski, Biuro Koordynacji Robót Geodezyjnych i Kartograficznych – mgr inż. Jerzy Szymoński i mgr inż. Paweł Niemczyk, Biuro Robót Geodezyjnych i Kartograficznych – mgr inż. Tadeusz Michalski, Biuro Administracyjno-Finansowe – mgr Stanisław Kobyliński. Ponadto w skład Urzędu do połowy 1957 r. wchodził Zarząd Szkolenia Zawodowego – Edward Lage. Likwidacja tego zarządu nastąpiła w związku z przejęciem z dnia 1 stycznia 1957 r. przez resort oświaty techników geodezyjnych podległych GUGiK – w wykonaniu ustawy o przejściu szkolnictwa zawodowego przez ministra oświaty. W 1963 r. w skład Urzędu wszedł dodatkowo Branżowy Ośrodek Normowania Pracy – inż. Tadeusz Grzelski i mgr inż. Stefan Kwiatkowski. W 1957 r. przy ministrze spraw wewnętrznych została utworzona Rada Geodezyjna i Kartograficzna, której przewodniczącym był prezes GUGiK. Przy prezesie GUGiK działał nadal Komitet do spraw Kartografii Ogólnej.

Jednostki dotychczas podległe prezesowi GUGiK podlegały mu nadal. Były nimi: Instytut Geodezji i Kartografii oraz 8 przedsiębiorstw geodezyjnych i kartograficznych: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjne, Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii, Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych

oraz Okręgowe Przedsiębiorstwa Miernicze w Katowicach, Kielcach, Krakowie, Poznaniu i Warszawie, posiadające swoje wydziały produkcyjne ogółem w 13 województwach. Od 1959 r. kolejnymi dyrektorami PPG byli: mgr inż. Leon Szymkiewicz i mgr inż. Lech Staniszewski, a dyrektorem PPF – inż. Janusz Wyszynski. Kolejnymi dyrektorami OPM w Warszawie byli inż. Stefan Olewiński i mgr inż. Leon Szymkiewicz.

W miarę rozwoju przedsiębiorstw mierniczych, obejmujących swoim zasięgiem działania po kilka województw, tworzono na bazie zamiejscowych wydziałów produkcyjnych nowe okręgowe przedsiębiorstwa miernicze. W 1957 r. utworzono OPM we Wrocławiu i Łodzi, w 1959 r. – OPM w Rzeszowie, w 1961 r. – OPM w Białymstoku i Lublinie, a w 1963 r. OPM w Bydgoszczy, Gdańsku i Szczecinie. Razem więc było 13 okręgowych przedsiębiorstw mierniczych.

W latach 1957–1959 wydano brakujące przepisy wykonawcze do dekretu z 1956 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej, co umożliwiło funkcjonowanie tej służby.

Organizacja terenowych organów administracji państwowej, jaka ukształtowała się w wyniku zmian dokonanych w 1952 r. była dość skomplikowana i powodowała różne trudności. Obok delegatur GUGiK, działających na szczeblu wojewódzkim poza prezydiami rad narodowych działały w ramach prezydiów na szczeblu wojewódzkim i powiatowym (miejskim) organy (komórki) administracji geodezyjnej resortów gospodarki komunalnej i rolnictwa wykonujące te same zadania według sztucznego podziału zakresu kompetencji na tereny miejskie i wiejskie.

W ramach terenowych jednostek wykonawstwa geodezyjnego, obok okręgowych przedsiębiorstw mierniczych podległych GUGiK, powstały we wszystkich województwach przedsiębiorstwa geodezyjne gospodarki komunalnej, podległe od 1959 r. PWRN oraz istniały zespoły produkcyjne resortu rolnictwa w PWRN – wykonujące w szerokim zakresie ten sam rodzaj map wielkoskalowych i ich aktualizację, służących jako podkład geodezyjny dla potrzeb gospodarczych różnych resortów. Nastąpił również rozwój komórek wykonawstwa geodezyjnego innych resortowych służb geodezyjnych działających w szczególności w resortach budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych, górnictwa i energetyki, komunikacji, leśnictwa i przemysłu drzewnego oraz przemysłu ciężkiego.

W sytuacji tej następowało niewłaściwe zaspokajanie potrzeb gospodarki narodowej w zakresie podkładów geodezyjnych, marnotrawstwo środków finansowych oraz niewłaściwe wykorzystanie kadr fachowych i sprzętu technicznego. Delegatury GUGiK miały poważne trudności w skoordynowaniu i nadzorowaniu fachowej działalności jednostek resortowych służb geodezyjnych w poszczególnych województwach.

Wobec licznych wystąpień różnych organów i władz państwowych z dezyderatami i wnioskami w sprawie ujednolicenia terenowej administracji geodezyjnej i scalenia jednostek terenowego wykonawstwa geodezyjnego w pionie GUGiK minister spraw wewnętrznych wystąpił w 1957 r. z odpowiednim wnioskiem w tej sprawie do ministrów gospodarki komunalnej i rolnictwa, a następnie do prezesa Rady Ministrów. W wyniku tego w 1958 r. została powołana międzyresortowa komisja pod przewodnictwem Prezesa GUGiK oraz odbyły się liczne spotkania i konferencje na różnych szczeblach w których uczestniczyli także przedstawiciele Stowarzyszenia Geodetów Polskich, dla rozważenia reorganizacji służby geodezyjnej. Między innymi sprawa ta była rozważana przez Komisję Koordynacyjną do spraw Reorganizacji Resortów Gospodarczych pod przewodnictwem ministra Eugeniusza Szyra. Spotkania te nie doprowadziły jednak do pełnego uzgodnienia stanowisk. W realizacji ustaleń powyższej Komisji Koordynacyjnej GUGiK opracował w 1959 r. projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie organizacji i za-

kresu działania organów terenowych państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej, który przewidywał utworzenie w prezydiach rad narodowych jednolitych organów administracji geodezyjnej na szczeblu wojewódzkim i powiatowym oraz jednostek wykonawstwa geodezyjnego o znaczeniu międzyresortowym, pod zwierzchnim nadzorem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii jako centralnego, fachowego organu administracji państwowej w zakresie geodezji i kartografii. W szczególności projekt przewidywał przejęcie przez nowe organy administracji zadań w zakresie administracji geo-

Fot. 5.4. Fragment sali podczas uroczystości Jubileuszu XV-lecia GUGiK w dniu 18 lipca 1960 r. W pierwszym rzędzie od lewej: mgr inż. Władysław Barański, mgr inż. Tadeusz Michalski, mgr inż. Borys Szmielew, Irena Piotrowska, prof. dr inż. Jan Piotrowski i na prawo w drugim rzędzie doc. Stanisław Kryński

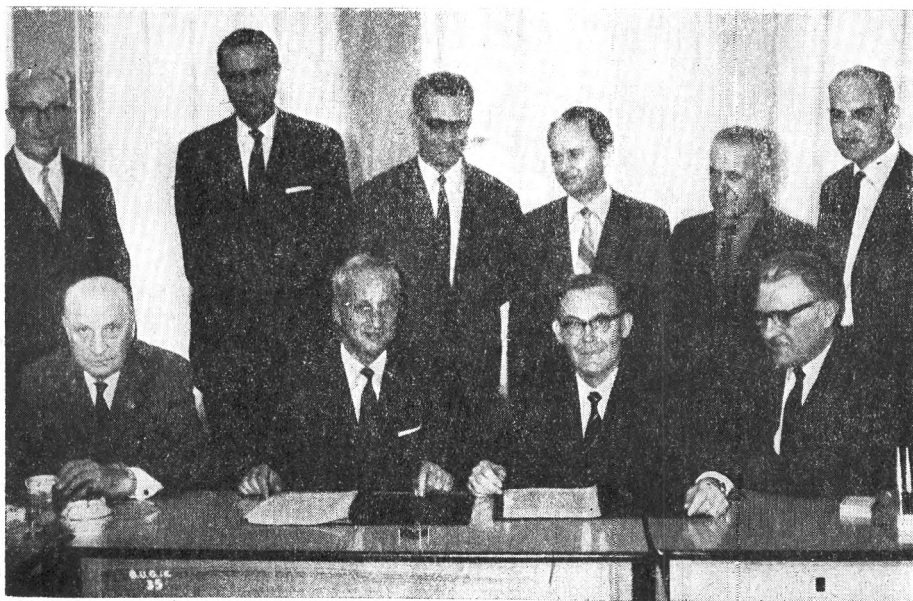

Fot. 5.5. Fragment sali podczas uroczystości Jubileuszu XV-lecia GUGiK w dniu 18 lipca 1960 r. W pierwszym rzędzie od lewej: gen. inż. Teodor Naumienko, inż. Kazimierz Wójtowicz, inż. Oswald Dengel, Andrzej Smulik

dezyjnej należących dotychczas odpowiednio do resortów gospodarki komunalnej i rolnictwa (w tym spraw ewidencji gruntów) oraz odpowiednie połączenie przedsiębiorstw geodezyjnych i innych jednostek wykonawstwa geodezyjnego działających w pionie GUGiK oraz w resortach gospodarki komunalnej i rolnictwa. Projekt ten został zgłoszony w 1960 r. przez ministra spraw wewnętrznych do Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów. Kilkakrotne wnoszenie tego projek-

Fot. 5.6. Widok sali podczas uroczystości Jubileuszu XV-lecia GUGiK w dniu 18 lipca 1960 r. Na pierwszym planie od lewej: inż. Tadeusz Dulski, mgr inż. Józef Pawłowski, mgr inż. Leon Szymkiewicz, Joanna Niemczyk, mgr inż. Paweł Niemczyk, inż. Adam Brzozowski i w pierwszym rzędzie Irena Piotrowska

Fot. 5.7. Uroczystość podpisania porozumienia o współpracy zawartego między Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii i Stowarzyszeniem Geodetów Polskich w dniu 11 kwietnia 1967 r. Siedzą od lewej: inż. Władysław Płoski – z-ca przewodniczącego ZG SGP, doc. dr inż. Ryszard Koronowski – przewodn. ZG SGP, mgr inż. Borys Szmielew – Prezes GUGiK, inż. Kazimierz Wójtowicz – wiceprezes GUGiK. Stoją od lewej: inż. Henryk Jasiński – sekr. gen. ZG SGP, doc. Stanisław Kryński – dyr. IGiK, mgr inż. Leon Szymkiewicz – skarbnik ZG SGP, dyr. WOPM, inż. Adam Brzozowski – dyr. biura GUGiK, mgr inż. Adam Szerba – wicedyrektor biura GUGiK, mgr Ryszard Herbst – radca prezesa

tu na posiedzenia Komitetu ulegało odraczaniu z uwagi na negatywne stanowiska ministrów gospodarki komunalnej i rolnictwa. Minister rolnictwa uzależniał podjęcie prac reorganizacyjnych od zakończenia jednolitej ewidencji gruntów i powszechnej gleboznawczej klasyfikacji oraz opracowania przez GUGiK jednolitej mapy gospodarczej kraju. Po upływie kilku lat projekt ten zdezaktualizował się. W tej sytuacji osłabły również wysiłki GUGiK w kierunku zjednoczenia służby geodezyjnej, a główna jego uwaga została skierowana na rozwój wykonawstwa podstawowych zadań produkcyjnych.

W związku z utrzymującymi się nieprawidłowościami w działaniu służby geodezyjnej i kartograficznej, co podniosła Najwyższa Izba Kontroli, na konferencji międzyresortowej odbytej w 1966 r. pod przewodnictwem wiceprezesa Rady Ministrów Zenona Nowaka zapadły postanowienia rozszerzające dotychczasowe uprawnienia koordynacyjne GUGiK oraz uprawnienia w zakresie planowania i wykonawstwa osnów geodezyjnych oraz map dla potrzeb gospodarki narodowej. Sprawa scalenia służb geodezyjnych nie była już jednak wysuwana na tej konferencji w braku szans na jej realizację.

Przez następne kilka lat nie było warunków do podjęcia działań w zakresie zjednoczenia służby geodezyjnej.

Fot. 5.8. Uczestnicy spotkania aktywu GUGiK z dr. inż. I. A. Kutuzowem, prezesem Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy Radzie Ministrów ZSRR, z okazji obchodu XXV-lecia GUGiK w dniu 11 marca 1970 r.

IV. Okres od 1972 r. do 1979 r.

Przemiany jakie nastąpiły po VI Zjeździe PZPR w 1971 r. w funkcjonowaniu gospodarki narodowej doprowadziły do zmian struktury organizacyjnej naczelných organów administracji państwowej, zmierzającej do usprawnienia organizacji zarządzania gospodarką i państwem oraz do stworzenia lepszych warunków do realizacji programu rozwoju kraju. Między innymi z dniem 29 marca 1972 r. zniesiono urząd Ministra Gospodarki Komunalnej, a sprawy należące do jego zakresu działania zostały przekazane do właściwości utworzonego urzędu Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska. Równocześnie do kompetencji tego ministra przeszły sprawy geodezji i kartografii należące dotąd do właściwości ministra spraw wewnętrznych.

Zmiany te zapoczątkowały nowy etap w działalności służby geodezyjnej w pionie Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, podporządkowanego odtąd ministrowi gospodarki terenowej i ochrony środowiska, którym był wówczas mgr Jerzy Kusiak. Dotychczasowy zakres działania GUGiK, obejmujący zadania wynikające z dekretu z 1956 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej, został rozszerzony o zadania z zakresu geodezji należące do kompetencji byłego

ministra gospodarki komunalnej, dotyczące obsługi geodezyjnej resortu, spraw podziału i rozgraniczenia nieruchomości oraz prowadzenia ewidencji gruntów w miastach wyłączonych z województw i stanowiących powiaty. W związku z tym Głównemu Urzędowi został powierzony nadzór nad organami do spraw geodezji i kartografii resortu w prezydiach rad narodowych oraz nad jednostkami wykonawstwa geodezyjnego podporządkowanymi tym prezydiom, 19 wojewódzkimi i miejskimi przedsiębiorstwami geodezyjnymi gospodarki komunalnej i 83 miejskimi (dzielnicowymi) pracowniami geodezyjnymi.

W połowie 1972 r. został opracowany przez GUGiK i przyjęty przez kierownictwo resortu gospodarki terenowej i ochrony środowiska nowy model organizacji służby geodezyjnej i kartograficznej w pionie GUGiK, przewidujący integrację jednostek służby geodezyjnej w ramach resortu.

Zgodnie z tym modelem z dniem 1 lipca 1973 r. GUGiK przejął Wydział Geodezji z Ministerstwa GTiOS i utworzył dodatkowo Biuro Ewidencji i Podziału Gruntów. Minister gospodarki terenowej i ochrony środowiska przekazał prezesowi GUGiK odpowiednie uprawnienia do działania w dziedzinie geodezji i kartografii oraz powołał go w skład Kolegium MGTiOS. Prezesem GUGiK był nadal mgr inż. Borys Szmielew, a wiceprezesem inż. Kazimierz Wójtowicz.

W grudniu 1972 r. minister gospodarki terenowej i ochrony środowiska określił zakres działania i organizację GUGiK, dostosowaną do nowych warunków działania. W skład Urzędu weszło 6 podstawowych komórek organizacyjnych, kierowanych przez niżej wymienione osoby: Biuro Prawno-Organizacyjne – mgr Zbigniew Piesiewicz, Biuro Administracji Geodezyjnej – inż. Adam Brzozowski, Biuro Techniki – mgr inż. Stanisław Różanka, Biuro Planowania i Produkcji – mgr inż. Paweł Niemczyk i mgr inż. Marian Szymański, Biuro Finansowe – Lech Motyliński i Biuro Plac, Cen i Spraw Socjalnych – mgr inż. Józef Pawłowski.

Organami doradczymi i opiniotwórczymi działającymi przy prezesie GUGiK była Rada Geodezyjna i Kartograficzna (utworzona w miejsce takiej Rady działającej uprzednio przy ministrze spraw wewnętrznych) oraz Komitet do spraw Kartografii Ogólnej.

Głównemu Urzędowi nadal podlegały bezpośrednio Instytut Geodezji i Kartografii oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjne, Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii, Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych i 13 okręgowych przedsiębiorstw mierniczych, dla których sprawował on równocześnie funkcje zjednoczenia.

Zgodnie z nowym modelem organizacji służby geodezyjnej i kartograficznej GUGiK podjął w 1973 r. działania w kierunku połączenia istniejących na terenie poszczególnych województw okręgowych przedsiębiorstw mierniczych, podległych bezpośrednio Urzędowi (objętych planem centralnym) i wojewódzkich (miejskich) przedsiębiorstw geodezyjnych gospodarki komunalnej, podległych bezpośrednio prezydiom rad narodowych (objętych planami terenowymi) oraz utworzenia w ich miejsce okręgowych przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznych podporządkowanych centralnie GUGiK. Działania te napotykały na trudności z powodu niechęci pozbywania się przez władze terenowe własnych przedsiębiorstw i oddelegowania podejmowania odnośnych decyzji, w związku z czym w 1973 r. utworzono zaledwie 3 zintegrowane przedsiębiorstwa w Białymstoku, Olsztynie i Zielonej Górze.

Nieco sprawniej przebiegało wdrożenie nowego modelu organizacji terenowej administracji geodezyjno-kartograficznej w prezydiach rad narodowych. Zgodnie z wytycznymi ministra gospodarki terenowej i ochrony środowiska (z czerwca 1972 r. i marca 1973 r.), z dniem 1 stycznia 1973 r. przekazano delegatury GUGiK prezydiom wojewódzkich rad narodowych i w połączeniu z komórkami do spraw geodezji gospodarki komunalnej utworzono w ich miejsce wojewódz-

kie biura geodezji i kartografii w wydziałach gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska. W poszczególnych miastach, w których działały miejskie pracownice geodezyjne podporządkowane wydziałom gospodarki komunalnej, powołano w 1973 r. miejskie (powiatowe) biura geodezji i kartografii przy wydziałach gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska, z nieco zmienionym zakresie działania dostosowanym do nowych zadań Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. W niektórych województwach (warszawskie, rzeszowskie) rozpoczęto także organizowanie stanowisk geodetów miejskich w miastach nie stanowiących powiatów, które praktycznie biorąc pozbawione były obsługi geodezyjnej, gdyż powiatowe biura geodezji i urzędów rolnych zaabsorbowane sprawami związanymi z gospodarką ziemią nie były w stanie zająć się sprawami geodezyjnymi w tych miastach. W związku z utworzeniem w końcu 1972 r. gmin (w miejsce gromad) jako podstawowych jednostek podziału administracyjnego kraju liczone się z potrzebą powołania stanowisk geodetów w gminach.

W wyniku dokonanej w grudniu 1973 r. reformy terenowych organów administracji państwowej, polegającej na utworzeniu instytucji wojewodów, prezydentów miast, naczelników powiatów i miast jako terenowych organów administracji państwowej nastąpiła równocześnie zmiana charakteru jednostek terenowej administracji geodezyjno-kartograficznej. Dotychczasowe wydziały prezydiów rad narodowych przestały być samoistnymi organami administracji państwowej, a stały się aparatem pomocniczym terenowych organów administracji państwowej. Weszły one w skład urzędów wojewódzkich, miejskich, powiatowych i dzielnicowych. Tym samym w skład tych urzędów weszły, jako aparat pomocniczy, wojewódzkie i miejskie biura geodezji i kartografii pionu GUGiK działające w wydziałach gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska.

Mimo pewnych posunięć organizacyjnych dokonanych w latach 1972–1973 zmierzających do usprawnienia działalności państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej, funkcjonowanie tej służby nie było zadowalające. Analiza stanu geodezji i kartografii przeprowadzona w 1973 r. przez zespół specjalistów powołany przez Wydział Ekonomiczny w porozumieniu z Wydziałem Rolnym KC PZPR, wykazała, że nie jest możliwe, aby służba geodezyjna i kartograficzna mogła w istniejącej wówczas strukturze organizacyjnej i systemie zarządzania wykonywać coraz to większe zadania związane z intensywnym rozwojem kraju. W opracowanym we wrześniu 1973 r. przez zespół „Programie rozwoju geodezji i kartografii” zostały zawarte ogólne założenia nowej organizacji i funkcjonowania służby geodezyjnej i kartograficznej, idące w kierunku dokonania koncentracji produkcji geodezyjnej i kartograficznej, oddzielenia funkcji zarządzania produkcją od funkcji administracyjnych, zorganizowania jednolitej terenowej administracji geodezyjnej i kartograficznej w pionie GUGiK jako centralnego organu administracji państwowej w sprawach geodezji i kartografii oraz utrzymywania w resortach gospodarczych geodezyjno-kartograficznych stanowisk i komórek organizacyjnych w rozmiarach niezbędnych do realizacji specjalistycznych zadań resortowych.

Powyższy program został powierzony do realizacji nowemu kierownictwu GUGiK. Z dniem 10 października 1973 r. prezesem GUGiK i jednocześnie podsekretarzem stanu w Ministerstwie Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska został mgr inż. Czesław Przewoźnik, a wiceprezesem – mgr Franciszek Ołdak. Od tej daty rozpoczęły się głębokie przeobrażenia w geodezji i kartografii.

Z dniem 1 stycznia 1974 r. Rada Ministrów utworzyła Zjednoczenie Przedsiębiorstw Geodezyjno-Kartograficznych „Geokart”, któremu została powierzona funkcja operatywnego kierowania produkcją. Na stanowisko naczelnego dyrektora tego zjednoczenia został powołany mgr inż. Jerzy Wysocki. W zjednoczeniu tym zgrupowano 17 okręgowych przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznych powsta-

łych w wyniku połączenia okręgowych przedsiębiorstw mierniczych i wojewódzkich przedsiębiorstw gospodarki komunalnej. Do przedsiębiorstw tych włączono w połowie 1974 r. 84 miejskie pracownie geodezyjne. Pozostały jeszcze 4 miejskie przedsiębiorstwa geodezyjne w Warszawie, Krakowie, Łodzi i Poznaniu podporządkowane i finansowane przez organy terenowe. Z dniem 1 stycznia 1975 r. połączono zgrupowane w Zjednoczeniu „Geokart” przedsiębiorstwa działające na terenie Warszawy a mianowicie: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjne, Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii i część Warszawskiego Okręgowego Przedsiębiorstwa Mierniczego w jedno specjalistyczne przedsiębiorstwo – Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne o zasięgu ogólnokrajowym. W ten sposób liczba przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznych pionu GUGiK uległa zmniejszeniu z 33 do 22.

Z dniem 1 lutego 1974 r. utworzone zostało także Centrum Informatyczne Geodezji i Kartografii podporządkowane Zjednoczeniu „Geokart”, które pełni funkcję wiodącą i koordynującą prace dotyczące zastosowania informatyki w geodezji i kartografii oraz prowadzi prace badawcze i usługowe.

Ponadto został zreorganizowany Instytut Geodezji i Kartografii. W związku z powierzeniem GUGiK w grudniu 1975 r. zadań w zakresie wykorzystania obrazów satelitarnych i zdjęć lotniczych dla potrzeb gospodarki narodowej w Instytucie tym utworzono w 1976 r. Ośrodek Przetwarzania Obrazów Lotniczych i Satelitarnych, który będzie pełnił funkcje krajowego centrum teledetekcji.

W miastach stanowiących powiaty, a także w niektórych miastach mniejszych, z części administracyjnych miejskich pracowni (biur) geodezyjnych, utworzono biura lub stanowiska geodetów miejskich ustalając dla nich zestaw zadań koordynacyjno-nadzorczych i administracyjnych. W tym okresie rozpoczęto także obsadzanie geodetów gminnych, gdyż Rada Ministrów w maju 1974 roku przekazała naczelnikom gmin między innymi prowadzenie ewidencji gruntów oraz rozgraniczanie i podziały nieruchomości. Proces obsadzania stanowisk geodetów był jednak bardzo powolny ze względu na brak jednoznacznych zaleceń i przepisów w tej sprawie.

Przełomowym momentem w doskonaleniu procesu zarządzania gospodarką narodową i funkcjonowania organów administracji państwowej było podjęcie przez Sejm PRL ustawy z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, w wyniku czego zniesiono powiaty i utworzono 49 województw, w skład których weszło 814 miast i 2331 gmin. W tym samym dniu podjęto ustawę o utworzeniu urzędu Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, włączając do jego zakresu działania między innymi sprawy geodezji i kartografii. Od tej pory Główny Urząd Geodezji i Kartografii podlega ministrowi administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska.

W związku ze zniesieniem powiatów i miast stanowiących powiaty nastąpił w lipcu 1975 r. nowy podział kompetencji w zakresie spraw ewidencji gruntów oraz podziału i rozgraniczenia nieruchomości. Dotychczasowy zakres działania GUGiK w tych sprawach, odnoszący się do terenów miast wyłączonych z województw i stanowiących powiaty, został rozszerzony (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów) na wszystkie miasta tj. na 731 b. miast nie stanowiących powiatów, objętych uprzednio kompetencją ministra rolnictwa. W zakresie działania ministra rolnictwa pozostały nadal te sprawy w odniesieniu do obszarów gmin.

Ponadto nastąpił szczegółowy podział zadań i kompetencji pomiędzy służbą geodezyjno-kartograficzną GUGiK a służbą geodezyjną resortu rolnictwa w drodze porozumienia prezesa GUGiK i ministra rolnictwa z dnia 6 października 1975 r. Wobec przejścia przez jednostki pionu GUGiK obsługi geodezyjnej wszystkich miast, a także w związku z prowadzeniem przez Urząd na obszarze całe-

go kraju zakładania i konserwacji osnów geodezyjnych oraz tworzenia i aktualizacji mapy zasadniczej, w porozumieniu tym zalecono jednostkom terenowym resortu rolnictwa przekazanie okręgowym przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznym wszystkich materiałów geodezyjno-kartograficznych z ww. zakresu. W porozumieniu tym ustalono także celowość powoływania stanowisk geodetów gminnych oraz wykonywania przez nich zadań będących w kompetencji obydwu resortów, a między innymi udziału w ochronie znaków geodezyjnych oraz aktualizacji mapy zasadniczej.

W związku z wprowadzeniem reformy administracji terenowej i nowego podziału administracyjnego kraju dostosowano odpowiednio terytorialny zasięg działania poszczególnych okręgowych przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznych tak, aby wykonywały one roboty na obszarze kilku nowych województw w ich granicach administracyjnych. Ponadto celowe stało się tworzenie nowych oraz umacnianie istniejących zakładów i pracowni terenowych przedsiębiorstw. Powołano ponad 300 jednostek terenowych, które są rozwijane i wyposażane w coraz nowocześniejszy sprzęt i stanowią bazę dla bieżącej obsługi geodezyjnej terenu.

O wiele więcej zabiegów wymagało zorganizowanie, w nowym podziale administracyjnym kraju, terenowej geodezyjno-kartograficznej służby koordynacyjno-nadzorczej. Zgodnie z wytycznymi ministra administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska z dnia 23 maja 1975 r., skierowanymi do wojewodów, służba ta na stopniu wojewódzkim umieszczona została w wojewódzkich zarządkach (dyrekcjach) rozbudowy miast i osiedli wiejskich. W nawiązaniu do tych wytycznych prezes Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w czerwcu 1975 r. przekazał wojewodom „Model organizacyjny służby geodezyjno-kartograficznej”. Zgodnie z tym „Modelem” w II półroczu 1975 r. zorganizowane zostały we wszystkich województwach wojewódzkie biura geodezji i kartografii podległe dyrektorom zarządków. Na czele biur stoją dyrektorzy – główni geodeci województw. Dzięki konsekwentnej działalności Urzędu w krótkim czasie zorganizowano jednolitą, posiadającą wysoką rangę wojewódzką służbę geodezyjną. Na stopniu podstawowym zgodnie z „Modelem” w każdym urzędzie tworzone są stanowiska geodety miejskiego (gminnego).

Do połowy 1979 r. organizacja miejskiej służby geodezyjnej zaawansowana była w około 75%, a tworzenie stanowisk geodetów gminnych w około 35%.

W okresie przejściowym miasta nie posiadające specjalistów z zakresu geodezji obsługiwane są przez sąsiednie urzędy w których działają biura (stanowiska) geodety miejskiego, natomiast gminom udzielają pomocy rejonowe oddziały wojewódzkich biur geodezji i terenów rolnych.

Jak już wspomniano geodeci gminni mimo, że w większości przypadków zatrudnieni są w gminnej służbie rolnej, wykonują zadania dla dwóch resortów i są kierunkowani w sprawach urzędzenioworolnych przez wojewódzkie wydziały rolnictwa, a w sprawach geodezyjno-kartograficznych przez głównych geodetów województw.

Na mocy rozporządzenia prezesa Rady Ministrów z sierpnia 1977 r. główni geodeci miejscy zostali upoważnieni do załatwiania spraw z zakresu geodezji i kartografii w imieniu terenowych organów administracji państwowej. Fakt ten miał istotne znaczenie dla podniesienia roli i rangi tej służby w terenie.

W związku z powołaniem od 1974 r. Zjednoczenia „Geokart” oraz zmianą modelu służby geodezyjnej i kartograficznej w pionie GUGiK prezes tego Urzędu dokonał w styczniu 1974 r. zmiany struktury organizacyjnej GUGiK, dostosowując ją do pełnienia roli centralnego organu programującego i koordynującego działalność geodezyjną w kraju. Utworzone komórki organizacyjne GUGiK i osoby kolejno nimi kierujące to: Biuro Prezydialne – mgr Zbigniew Piesiewicz, mgr Eugeniusz Nowicki, inż. Adam Brzozowski i mgr inż. Marian Szymański, Biuro Admi-

Fot. 5.9. Członkowie Kolegium Doradczego GUGiK obecni na posiedzeniu w dniu 12 kwietnia 1979 r. Od lewej: Józef Dereziński — dyr. Biura Planowania i Ekonomiki, mgr inż. Marian Szymański — dyr. Biura Prezydialnego, mgr inż. Stanisław Różanka — dyr. Biura Rozwoju Nauki i Techniki, mgr Franciszek Oldak — wiceprezes GUGiK, dr inż. Czesław Przewoźnik — prezes GUGiK, podsekretarz stanu w MAGTOS, inż. Tadeusz Dulski — doradca prezesa, prof. dr hab. Bogdan Ney — dyr. IGiK, mgr inż. Bogdan Grzechnik — dyr. Biura Administracji Geodezyjnej, mgr Jan Lis, inż. Henryk Jędrzejewski — dyr. Biura Plac, Cen i Spraw Socjalnych, mgr inż. Andrzej Szymczak — dyr. Biura Kartografii (nieobecny na zdjęciu mgr inż. Jerzy Wysocki — nacz. dyr. Zjednoczenia „Geokart”)

Fot. 5.10. Prezydium posiedzenia Kolegium Zjednoczenia „Geokart” w dniu 3.XI.1977 r. w Koszalinie. Siedzą od lewej: mgr inż. Tomasz Rybicki — z-ca nacz. dyr. d/s rozwoju, mgr inż. Jerzy Wysocki — nacz. dyr. mgr inż. Aleksander Marek — dyr. OPGK w Koszalinie, mgr Jerzy Malecki — z-ca nacz. dyr. d/s. ekonom.

Fot. 5.11. Uczestnicy posiedzenia Kolegium Zjednoczenia „Geokart” w dniu 3 maja 1979 r. w Lublinie. Siedzą od lewej mgr inż. Bronisław Bucewicz – z-ca dyr. OPGK w Warszawie, mgr Mieczysław Koryl – dyr. OPGK w Rzeszowie, inż. Janusz Prośniewski – dyr. OPGK w Olsztynie, mgr Słotwiński – wicewojewoda lubelski, mgr inż. Jerzy Wysocki – nacz. dyr. Zjednoczenia „Geokart”, dr inż. Czesław Przewoźnik – prezes GUGiK, podsekretarz stanu w MAGTIOS, Janina Sekular – gł. księgowy w Zjednoczeniu. Stoją od lewej: mgr inż. Janusz Grunwald – dyr. OPGK w Warszawie, mgr inż. Jan Bienek – szef produkcji OPGK w Katowicach, inż. Józef Pelka – dyr. OPGK w Zielonej Górze, mgr Stefan Szymczak – dyr. OPGK w Szczecinie, mgr inż. Florian Jesionowski – dyr. OPGK w Opolu, mgr Zenon Bancer – dyr. OPGK w Gdańsku, inż. Henryk Hościło – z-ca dyr. OPGK w Białymstoku, mgr inż. Adam Koncewicz – dyr. OPGK w Krakowie, mgr inż. Jerzy Grabarczyk – dyr. OPGK w Lublinie, mgr inż. Aleksander Marek – dyr. OPGK w Koszalinie, mgr Stanisław Klimczak – dyr. OPGK w Łodzi, mgr inż. Kazimierz Kosicki – dyr. OPGK we Wrocławiu, mgr inż. Lech Staniszewski – dyr. PPGK w Warszawie, inż. Bronisław Pekowski – dyr. OPGK w Bydgoszczy, mgr inż. Tomasz Rybicki – z-ca nacz. dyr. Zjednoczenia, mgr inż. Jan Kulka – szef produkcji w Zjednoczeniu, mgr inż. Edward Dąbrowski – dyr. CIGiK, mgr inż. Hubert Rak – dyr. OPGK w Katowicach, inż. Andrzej Siwak – dyr. OPGK w Kielcach, mgr Edmund Zwoliński – dyr. OPGK w Poznaniu, mgr Jerzy Malecki – z-ca nacz. dyr. Zjednoczenia, mgr inż. Franciszek Piłus – Zjednoczenie „Geokart”

Tablica 5.1. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych Głównemu Urzędowi Geodezji i Kartografii ich obsady kierowniczej — według stanu na dzień 1 lipca 1979 r.

Lp.	Nazwa jednostki	dyrektor jednostki
1	Zjednoczenie Przedsiębiorstw Geodezyjno-Kartograficznych, „Geokart” w Warszawie	mgr inż. Jerzy Wysocki
	— Centrum Informatyczne Geodezji i Kartografii w Warszawie	mgr inż. Edward Dąbrowski
	— Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Warszawie	mgr inż. Lech Staniszewski
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Białymstoku	mgr inż. Paweł Sulima
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Bydgoszczy	inż. Bronisław Pekowski
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Gdańsku	mgr Zenon Bancer
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Katowicach	mgr inż. Hubert Rak
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Kielcach	inż. Andrzej Siwak
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Koszalinie	mgr inż. Aleksander Marek
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Krakowie	mgr inż. Adam Koncewicz
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Lublinie	mgr Jerzy Grabarczyk
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Łodzi	mgr Stanisław Klimczak
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Olsztynie	inż. Janusz Prośniewski
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Opolu	mgr inż. Florian Jesionowski
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Poznaniu	mgr Edmund Zwoliński
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Rzeszowie	mgr Mieczysław Koryl
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Szczecinie	mgr inż. Stefan Szymczak
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Warszawie — Ursus	mgr inż. Janusz Grunwald
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne we Wrocławiu	mgr inż. Kazimierz Kosicki
	— Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Zielonej Górze	inż. Józef Pełka
2	Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie	prof. dr hab. inż. Bogdan Ney
3	Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych w Warszawie	mgr inż. Jan Rzędowski

nistracji Geodezyjnej — inż. Adam Brzozowski i mgr inż. Bogdan Grzechnik, Biuro Rozwoju Nauki i Techniki — mgr inż. Stanisław Różanka, Biuro Planowania i Ekonomiki — mgr inż. Marian Szymański i Józef Dereziński, Biuro Płac, Cen i Spraw Socjalnych — mgr inż. Józef Pawłowski i inż. Henryk Jędrzejewski, Samodzielny Wydział Kadr i Szkolenia — Wacław Przybyłko. Z dniem 1 stycznia 1978 r. utworzono dodatkowo Biuro Kartografii — mgr inż. Andrzej Szymczak oraz zniesiono Samodzielny Wydział Kadr i Szkolenia. Problematykę tego Wydziału włączono do Biura Prezydialnego oraz Biura Płac, Cen i Spraw Socjalnych.

W styczniu 1974 r. zostało powołane Kolegium Doradcze GUGiK, działające

Tybllica 5.2. Wykaz jednostek organizacyjnych nadzorowanych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii i ich obsady kierowniczej — według stanu na dzień 1 lipca 1979 r.
A. Wojewódzkie biura geodezji i kartografii oraz Biura Głównego Geodety m.st. Warszawy.
m. Krakowa i województwa — Łódzi

Lp.	Województwo	Dyrektor Biura Główny Geodeta Województwa
1	stołeczne warszawskie	mgr inż. Antoni Wróblewski
2	białskopodlaskie	Czesław Nizioł
3	białostockie	mgr inż. Eugeniusz Jelisiejew
4	bielskie	mgr inż. Gabriel Gorczyński
5	bydgoskie	inż. Karol Bogaczyk
6	chełmskie	inż. Ryszard Mozało
7	ciechanowskie	mgr inż. Stefan Przybyłek
8	częstochowskie	inż. Stanisław Jastrzębski
9	elbląskie	mgr inż. Ryszard Sławiński
10	gdańskie	mgr inż. Józef Gieroń
11	gorzowskie	mgr inż. Józef Bystrzyński
12	jeleniogórskie	mgr inż. Zbigniew Janiak
13	kaliskie	mgr inż. Jan Czeplina
14	katowickie	mgr inż. Teofil Materla
15	kieleckie	mgr inż. Henryk Malczyk
16	konińskie	mgr inż. Kazimierz Sośnicki
17	koszalińskie	inż. Wiesław Bugajak
18	miejskie krakowskie	mgr inż. Kazimierz Potępa
19	krośnieńskie	mgr inż. Wiesław Gładysz
20	legnickie	inż. Henryk Sitkowski
21	leszczyńskie	inż. Maciej Wojciechowski
22	lubelskie	mgr inż. Józef Kuna
23	łomżyńskie	inż. Henryk Ciborowski
24	miejskie łódzkie	mgr inż. Piotr Fabiański
25	nowosądeckie	mgr inż. Janusz Korpak
26	olsztyńskie	mgr inż. Bolesław Rusak
27	opolskie	mgr inż. Willibald Wenzel
28	ostrolęckie	mgr inż. Mieczysław Kaszubowski
29	pilskie	mgr inż. Jerzy Fijałkowski
30	piotrowskie	mgr inż. Ireneusz Kapel
31	płockie	inż. Jan Trzuskowski
32	poznańskie	mgr inż. Włodzimierz Chełmiński
33	przemyskie	inż. Bolesław Piętnik
34	radomskie	mgr inż. Stanisław Naporą
35	rzeszowskie	inż. Franciszek Malizna
36	siedleckie	mgr inż. Marian Rękawek
37	sieradzkie	inż. Leszek Szymański
38	skierniewickie	mgr inż. Edward Grajek
39	śląskie	mgr inż. Kazimierz Zydrón
40	suwalskie	mgr inż. Ryszard Deresz
41	szczecińskie	mgr inż. Bolesław Wolny
42	tarnobrzeskie	inż. Maciej Lipski
43	tarnowskie	mgr inż. Mieczysław Sobol
44	toruńskie	inż. Bohdan Nawrocki
45	wałbrzyskie	mgr inż. Bolesław Ludziak
46	włocławskie	mgr inż. Kazimierz Ritter
47	wrocławskie	mgr inż. Władysław Pacześniowski
48	zamojskie	mgr inż. Marian Król
49	zielonogórskie	mgr inż. Józef Sowa

B. Miejskie przedsiębiorstwa geodezyjne

Lp.	Województwo	Dyrektor Biura	
		Główny Geodeta	Województwa
1	Krakowskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne w Krakowie	inż. Kazimierz Walocha	
2	Miejskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne w Łodzi	inż. Janusz Musierowicz	
3	Poznańskie Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Poznaniu	mgr inż. Leszek Radwan	
4	Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne	mgr inż. Włodzimierz Balcerek	

niezależnie od pozostałych organów doradczych i opiniodawczych o charakterze międzyresortowym tj. Rady Geodezyjnej i Kartograficznej oraz Komitetu do spraw Kartografii Ogólnej. W skład Kolegium GUGiK, którego przewodniczącym jest prezes Urzędu weszli wiceprezes, dyrektorzy biur, doradca prezesa, dyrektor naczelny Zjednoczenia „Geokart”, dyrektor Instytutu Geodezji i Kartografii oraz I sekretarz POP PZPR przy GUGiK.

Generalnie ocenia się, że przeprowadzone w ostatnich latach reformy doprowadziły do znacznego wzrostu produkcji geodezyjnej i kartograficznej dla potrzeb różnych dziedzin gospodarki narodowej oraz do podniesienia znaczenia geodezji i kartografii w kraju. Mimo jednak istotnego postępu organizacyjnego nie udało się uzyskać pełnej realizacji optymalnego modelu służby geodezyjnej i kartograficznej w kraju, nakreślonego w Programie rozwoju geodezji i kartografii z 1973 r. W związku z powyższym dążenia Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii zmierzają do:

1) utworzenia w pionie GUGiK jednolitej geodezyjno-kartograficznej służby koordynacyjno-nadzorczej w terenowych organach administracji państwowej poprzez:

- zorganizowanie na stopniu wojewódzkim jednostki podległej bezpośrednio wojewodzie, nadzorującej i koordynującej wszystkie sprawy z zakresu geodezji zarówno na terenach miast jak i gmin,
- zakończenie organizacji biur (stanowisk) geodetów miejskich i gminnych w terenowych organach administracji państwowej stopnia podstawowego.

2) dalszej koncentracji potencjału wykonawczego w zakresie opracowań geodezyjno-kartograficznych poprzez utworzenie w pionie GUGiK wielobranżowych nowoczesnych przedsiębiorstw geodezyjno-kartograficznych realizujących około 80% wszystkich zadań produkcyjnych w kraju,

3) wydania ustawy „Prawo geodezyjne i kartograficzne” (projekt został opracowany) oraz przepisów wykonawczych porządkujących zarówno problemy organizacyjne jak i techniczne w dziedzinie geodezji i kartografii.

Należy przypuszczać, że wszelkie trudności ze strony resortów w najbliższym okresie zostaną usunięte i dla dobra naszego kraju zrealizowany będzie najbardziej efektywny model geodezji i kartografii.